

MOCORÓ, UN TOPÒNIM PRETÈRIT DEL TERME DE MÓRA

Carme Plaza Arqué

El topònim *Mocoro* apareix documentat per primera vegada el 1252, quan Alamanda de Subirats donà als frares trinitaris l'església de *Santa Magdalena de Mocoro*, al terme de Móra d'Ebre¹. Pocs anys més tard, en un document de 1299, el lloctinent del comanador de Miravet lliurava al batlle reial de Tortosa el lloc de *Mocoro*, que era dels templers². En aquest text no apareix el nom de l'advocació; tanmateix, Pagarolas (1998), sense tenir coneixement del primer document, suposa que el lloc es devia utilitzar com a capella, a causa de la gran quantitat d'atuellis litúrgics que s'hi citen, i el situa en el terme de Móra.

Resulta clar, doncs, que els dos documents parlen del mateix lloc, ja que ambdós pertanyen al terme de Móra i es refereixen a un edifici religiós. Tot i que en el segon no apareix la dedicació a santa Magdalena de manera explícita, sí que indirectament se'n pot inferir el culte perquè a l'inventari apareix "unum quaternum officii beatae Marie Magdalene".

En una altra ocasió, el 1505, torna a sortir citat santa Magdalena de Mocoro; es tracta de l'edició de *la Vida de santa Magdalena en cobles*, editada a València "per frare Gabriel Pellicer, ermità de l'ermita de La Benaventurada santa Maria Magdalena de Mocoro, la qual esta en la baronia d'Entença, en lo terme de la

¹. DOCUMENT: Agraeixo a Artur Cots de Móra d'Ebre la informació.

². AHN, OM, San Juan de Jerusalén, Castellania de Amposta, Bailia de Miravete (*carp.609*, doc.71). Citat per PAGAROLAS, L. (e/p): *Els templers de les terres de l'Ebre (Tortosa)*. De Jaume I fins a l'abolició de l'Orde (1213-1312), Diputació de Tarragona, Tarragona

villa de Mora de Ebro”³. Com a molt, el topònim *Mocoro* devia arribar fins al segle XIX: el 1743 es va construir una nova ermita de santa Magdalena al peu del turó i es va abandonar l’antiga; amb ella es devia perdre també el topònim.

Un nom com *Mocoro* sembla una mica estrany. No apareix a l’*Onomasticon* - cosa, d’altra banda, no gaire estranya- i al Principat no hi ha cap topònim semblant. Tanmateix, la interpretació del nom sembla fàcil si se’n té en compte la fonètica: en primer lloc, no hi ha cap argument per considerar-lo una paraula plana, ja que el fet de no portar accent en els documents no vol dir res, no hi ha cap mot accentuat. La lectura *Mocoró*, pot ser, doncs, possible, i com es veurà, bastant més aclaridora.

La forma *Mocoró* deriva del llatí *MUCRO-ONIS*> *mugró*, amb una vocal epentètica i sense sonorització de la consonant velar. La vocal epentètica, que apareix aquí entre una consonant velar i una líquida, es realitza sovint com a [ə]: *mugueró*, és una forma dialectal de *mugró*, que es localitza al Camp de Tarragona⁴, *mucaró* es troba també a Llofriu⁵. En altres casos, la vocal epentètica es realitza [o]: *muguró* i *mocoró* són variants que apareixen en textos valencians. Les formes amb vocal epentètica [ə] són més pròpies de dialectes orientals, mentre que les formes en [o], que resulten de l’assimilació de la vocal epentètica al timbre de la vocal següent, són més pròpies dels dialectes occidentals⁶.

La no-sonorització de la velar és un tret que s’ha de relacionar amb la influència dels dialectes mossàrabs⁷. És el mateix fenomen que es manifesta, per influència del mossàrab, en la conservació de l’oclusiva velar sorda als dialectes nord occidental i valencià: *euca* (*euga*), *aufàbrica* (*alfàbrega*)⁸, i que presenten també altres topònims de la zona, ben propers a Móra, com és el coll de la *Teixeta*.

Coromines cita com a variants de “*mugró*” les formes *mucarró*, *mocoró*,

³ Vegeu RIQUER, Martí de, (1964): *Història de la Literatura catalana*, vol III, pàg. 337-339.

⁴DCVB i Recasens, D.: *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona*, Barcelona, 1985, p. 108

⁵Vegeu el DCVB

⁶Recasens, D.: *Fonètica descriptiva del català*, Barcelona, 1991, p. 119

⁷Vegeu Coromines, DECat.

⁸Recasens (1991), pàg, 250

mugaró, mugoró, que localitza a les Balears, a València, a les terres de l'Ebre i al Camp de Tarragona.

Una vegada aclarida l'etimologia, falta situar el topònim en el context geogràfic: la forma “mugró” té el significat “punta” i s'aplica a noms de lloc del País Valencià⁹. I com que Santa Magdalena de Moceró és situat al cim d'una muntanya, en una immillorable posició estratègica (actualment hi ha l'antena de l'emissora de Ràdio Móra d'Ebre), aquest significat sembla força adequat. A més, cal relacionar-lo amb el nom del pic contigu en la mateixa carena, la *Picossa* (derivat de pic).

Finalment, sense voler entrar en disquisicions històriques, la pervivència d'un nom romànic en aquest lloc permet pensar en un topònim anterior a la conquesta dels àrabs —que és el que indiquen els mossarabismes: unes formes romàniques que evolucionaren més lentament en territoris ocupats pels àrabs a causa de l'aïllament. Les estructures que hi ha actualment a Santa Magdalena de Moceró daten del segle XIII, però no resulta estrany pensar en alguna torre de guaita o defensa força anterior, com s'esdevé amb moltes torres de les terres de l'Ebre¹⁰.

⁹Coromines, DECat

¹⁰Vegeu CARRERAS CANDI (1940): *La navegación en el rio Ebro. Notas históricas*. Barcelona.